

3. Toisin, mihin olen tottunut

Vallitsevasta kulttuurista sivullisena näkee tarkasti. Suomeen muuttaneet ulkomaalaiset voivat toimia keskuudessamme silmien avaajana, jos maltamme kuunnella heitä. Seuraavassa nähdään näkökulmia erilaiseen kulttuuriin.

Vuosi ulkomailla – miltä tuntuu?

Kati Kemppainen
Iringa, Tansania

Huomaamme olleemme Tansaniassa jo kohta vuoden ajan – heinäkuussa vuosi sitten saavuimme Morogoron kielikouluun. Aika tuntuu kuluneen nopeasti, ja paljon on tapahtunut.

Liki kaikki ennakkopelot ovat osoittautuneet aiheettomiksi. Kuvittelin etukäteen kaikkien mahdollisten onnettomuuksien ja vaikeuksien kohtaan meidät: jatkuva sairastaminen, ikävä Suomeen sukulaisten ja ystävien pariin, kyvyttömyys oppia suahilia, omat ja Kaislin sopeutumisongelmat, viihtymättömyys työssä, kontaktien puute jne. Mutta miten on käynyt?

Olemme olleet edelleenkin hämmästyttävän terveitä, varmasti Iringan korkealla ilmanalalla ja viileydellä on siihen osasyynsä. Ihmisten ikävää on koettu, mutta jollakin merkillisellä tavalla monet ihmissuhteet Suomeen tuntuvat vain syventyneen.

Suahiliakin on opittu, vaikka siinä on monen vuoden totinen harjoittelu vielä edessä. Joinakin päivinä kielikin tuntuu sujuvan niin helposti, toisena päivänä ei ymmärrä mitään ihmisten puheesta.

Sopeutuminen? Tunneamme olvamme täällä kotonamme. Työ on motivoivaa ja antoisaa, ja rohkaisevan kokemuksen siitä sain juuri tällä viikolla. Olen pitänyt luentosarjaa Itä-

Afrikan kirkkohistoriasta, ja opiskelijat saivat tutustua muutamien merkittävimpien itäafrikkalaisten teologien kirjoituksiin ja ajatuksiin.

Yksi sai artikkelin ihmisoikeustilanteesta Afrikan kirkoissa, toinen ekumeniikasta, kolmas afrikkalaisesta kristologiasta, neljäs luki feministiteologiaa, viides Afrikan perinteisiä uskontoja.

Kukin sai sitten ryhmissä esitellä oman tekstinsä sisällön toisille, ja siinä huomasin, miten opiskelijat innostuivat: syntyi keskustelua, väittelyä, kysymyksiä – ja omasta mielestäni vähän kuivakkaasta sekä teoreettisestakin tekstistä oppilaat saivat ihmeitä irti. Muuan opiskelija ei ollut pysyvä nahoissaan saarnatessaan toisille kirkon roolista ihmisoikeuksien vartijana.

Itse seurasin keskusteluja taustalla ja nautin tilanteesta. Näinhän sen pitäisi olla: afrikkalainen afrikkalaiselle, tässä maaperässä syntyneitä teologiaa ja sen todistusvoimaa, joka puhuu suoraan näille opiskelijoille ilman meikäläisen länsimaisia selityksiä ja tulkintoja.

Edellisenkaltaiset kokemukset ovat niitä, jotka antavat näkyä ja rohkaisua työhön. Ei niitä liiaksi asti ole – sopivasti sen verran, että saa uutta puhtia.

Jatkuu sivulla 95

Jatkoa sivulta 94

Entäs ongelmat sitten? Niitäkin riittää, ja pahiten mieltä rassaavat kysymykset liittyvät täkäläiseen hallintokulttuuriin yliopistolla. Tiedonkulussa on toivomisen varaa, kokoustekniikka ontuu: milloin puuttuvat esityslistat, milloin pöytäkirjat. Suuria päätöksiä saatetaan tehdä impulsiivisesti ja asianomaisia kuulematta (esim. kun Jyri ja minä olimme poissa eräästä kokouksesta, saimme kuulla jälkepäin, että meidät oli valittu perustamaan yliopistolle kirjakauppa!)

Avoimuuden periaate hallinnossa tuntuu olevan vieras ajatus, päätöksenteko on harvojen käsissä eikä ihmisten resursseja hyödynnetä. Ensi lukuvuonna opintonsa aloittavien opiskelijoiden lukuvuosimaksu on nostettu 2 milj. shillinkiin (n. 2600 eur), mikä on niin huikea raha täällä, että kohta kenellekään ei ole varaa pyrkiä opiskelemaan – hakupapereita onkin palautettu tänä vuonna todella vähän.

Silti, korkeista maksuista huolimatta, koululla ei ole esim. tarvittavia sihteeripalveluja, asianmukaisia kopiointimahdollisuuksia, ei ole käyttökelpoisia kirjoja, opetusmateriaalia eikä juuri muutakaan opetusta tukevaa toimintaa. Opiskelijat ovat alkaneet kysellä, mihin raha oikein menee, ja se kiinnostaisi kovasti minuakin. Maksut ovat maksimissaan, palvelut minimissään. Mutta omat mahdollisuudet ovat niin rajalliset – itse varsinkin koen toisinaan olevani aika ahtaassa laatikossa ikäni, sukupuoleni ja ulko-maalaisuuteni takia. Olisi oltava mies, 60-vuotias ja harmaata hiuksissa – “mzee”. Tämä pätee suhteessa hallintoon – opiskelijoille minun ei tarvitse olla muuta kuin olen ja siitä olen iloinen.

Osan ylläluetelluista ongelmista voi laittaa kasvukipujen tiliin, sillä oppilaitos on nuori ja monet käytännöt vielä vakiintumattomia.

Parannustakin on tapahtunut: lukukauden alussa opettajille jaettiin tulevien kokousten päivämäärät etukäteen, mitä ei oltu vielä koskaan ennen tehty. Eihän se aina paikkaansa pidä, mutta opettaja Kimondon kanssa kiinnitimme listan huoneemme seinälle paraatipaikalle, ikään kuin myönteisenä osoituksena pyrkimyksestä parempaan tiedottamiseen!

Yliopiston hallintoon pitäisi kiinnittää huomiota – sehän on se ensimmäinen malli ja esimerkki, jonka opiskelijat meiltä omaksuvat. Ja heistä juuri koulutetaan “tulevaisuuden johtajia” tälle maalle, kuten opinto-oppaaseenkin on kirjoitettu.

Kiertokirje 2/1999

*Jos haluat menestyä,
kysy neuvo
kolmelta vanhalta.*

Kiinalainen sananlasku

Virkamieskulttuuria

Kati Kemppainen

Iringa, Tansania

Viime vuoden puolivälissä Jyri osti aseensa eräältä suomalaiselta tarkoitukseenaan jatkaa vanhaa metsästysharrastustaan. Ase vietiin säilöön kaupungille, kuten laki vaatii. Seuraavaksi piti hankkimaan aseenkantolupa, ja siitä alkoi oikein afrikkalainen viivytystaistelu.

Ensiksi ei kuulunut kuukausikaupalla mitään. Aina silloin tällöin muistimme käydä poliisilaitoksella kysymässä, joko maaherra olisi jo mahdollisesti kirjoittanut nimensä lupapaperiin. Tympääntynyt, ylimielinen naispoliisi esitti meille kuukausien aikana koko repertuaarinsa siitä, miten lausua *bado* lukemattomin eri äänenpainoin. Tuo *bado* jokapäiväisessä kielenkäytössä merkitsee *ei vielä*, tai myöskin *vielä*. Asia ei ole vielä kunnossa, siis *bado*. Mutta myös: pesuainetta on vielä jäljellä, siis *bado*. Virastoissa tuo sana merkitsee: odota, tule huomenna, tai ensi viikolla tai oikeastaan ei kannata vaivautua ennen ensi vuotta. Lopulta lähetimme erään tšekäläisen ystävämme asialle kysymään, mikä maksaa. Maksustahan juuri olikin kysymys: lahjusta vailla oltiin.

Itse Iringan ylin poliisiviranomainen, koko läänin *Regional Crime Officer*, ilmoitti, että sadallatuhannella shillingillä (runsas 100 euroa) hän takaisi, että maaherra allekirjoittaisi lupapaperin. En muista kimpaantuneeni yhtä lailla aikoihin. Ettäkö ainoastaan maksamalla saadaan mies tekemään työnsä! Ja tässä meillä on peräti poliisikomentaja. Maassa ollaan suurelta osin vedetty korruptionvastaista kampanjaa, itse presidentti keulakuvana. Ilmiantoon rohkaisevia ilmoituksia näkee siellä täällä, sitä en tosin tiedä, onko mitään hyötyä soittaa näihin annettuihin puhelinnumeroihin. Jopa korruptionvastaista yksikköä itseensä on syytetty tehottomuudesta ja korruptoituneisuudesta!

Aseasia on tietysti pikkujuttu sen rinnalla, että saadaksemme Pihlan adoption vahvistettua korkeimmassa oikeudessa meidän olisi oltava valmiit maksamaan tuhansia euroja lahjuksia. Palkkasimme tutun, luotettavan, korruptoitumattoman lakimiehen hoitamaan asian kunnialliseen päätökseen, ja papereita täytellessämme hän sitten esitti menoarvion.

Oma palkka, kulukorvaukset ynnä virkamiesten ”vauhdittaminen” tekevät yhteensä 1,2 miljoonaa shillinkiä eli noin 1500 euroa. Paitsi että lakimies saa tästä huikkeen palkkion pahinta on, että suurin osa tuosta rahasta menee lahjontaan – esimerkiksi siihen, että sihteeri saa vähän siitä, että viitsii arkistoida anomuksemme ja esitellä sen eteenpäin. Lakimiehemme piti tätä maailman luonnollisimpana asiana, itsestäänselvyytenä, aivan kuin jonkinlaisena verona tai käsittelemänsä, joka eritellään kuittiinkin! Jos et maksa, asiasi saa hautautua oikeuslaitoksen arkistoihin 2–5 vuodeksi.

Aseluvasta emme maksa, sehän on vain tavaraa, eikä aikaakaan ole vielä mennyt kuin 7 kuukautta – mutta tässä on, hyvänen aika, kyse meidän Pihlastamme. Voimmeko olla maksamatta?

Mitä tekisitte tällaisessa tilanteessa? Mieltämme korpeaa, kun oma oikeustaju, rehellisyys, itsekunnioitus ja luovuttamattomat moraaliset periaatteet ovat kuin halpaa makkaraa täällä. Olemmeko siis maksamassa liian kallista hintaa sopeutumisestamme?

1. Laki ja oikeus yhteiskunnassa.

2. Voiko köyhä saada apua?

Onko Tansania muka jokin Amerikka?

Irja Aro-Heinilä

Morogoro, Tansania

Morogoron kaupunkia koetellut ryöstöaalto vaimeni, kun poliisipäällikkö lupasi ryöstäjien ilmiantajille 200.000 shillingin palkkion. Palkkio on vain runsas 200 euroa, mutta täällä työttömyyden kurimuksessa kouristeleville ihmisille se on suuri määrä rahaa, miehen päiväpalkka kun saattaa olla vain 1000–2000 shillinkiä.

Palkkion lupaamista edelsi paikallisen television jokailtaiset kauhu-uutiset erilaisista, erityisesti kauppiaisiin kohdistuneista kuolemaan johtaneista ryöstöistä. Kamera tarkensi kuolleiden ruhjotut kasvot ja ampumahaa-ivat ihmisten olohuoneisiin.

Huhut alkoivat liikkua villeinä. Seurakuntamme pastori tiesi kertoa, että rikolliset olivat pitäneet yhteisen kokouksen täältä noin 70 km:n päässä olevassa kaupungissa ja jakaneet alueet keskenään kuka ryöstää missäkin. Ryöstäjät liikkuvat aina aseiden kanssa. Rauhaan ja turvallisuuden tottuneet tansanialaiset alkoivat kysellä *oliko Tansania muka jokin Amerikka!*

Poliisien valtuuksista tappaa ryöstäjät heti heidät kiinni saatuaan tiedotettiin uutisvälineissä ja televisiossa näytettiin kuvia kiinnisaaduista. Poliisi oli ampunut erään rikollisen pienen auton lavalle. Kun kamera ei saanut tarpeeksi selkeää kuvaa miehen kasvoista, joku meni nostamaan lavan reunalla retkottavan päätä hiuksista.

Kuvaa näytettiin kauan. Varmasti jokin mies, joka oli miehen tuntenut, tiesi nyt hänen kuolleen. Kun tähän lisätään vielä kaupunkilaisten omatoimisuus varkaiden tappamisessa, rauha palasi vähitellen.

Morogorossa toimii kaupunkilaisten oma laki, joka sallii varkaan polttamisen siihen paikkaan, missä hänet saadaan kiinni. Varkaan päälle kaadetaan bensaa ja sitten hänet poltetaan. Täällä oloaikamme tiedämme monen nuoren miehen kuolleen näin. Televisiosta näimme yhden nuoren polttamisen. Pienet tytötkin menivät lisäämään sanomalehtipaperia vielä elävän nuoren päälle, jotta tuli palaisi paremmin. Siihen tilanteeseen ei ollut ehditty saada autonrenkaita, joita myös mielellään käytetään varkaiden polttamisessa.

Tansania 2000

1. Mihin ihmisten omankäden oikeus johtaa?

Lypsyllä

Irja Aro-Heinilä
Morogoro, Tansania

Pyydän päästä illalla lypsyllä. Pieni paimenpoika tuo ensin vasikat. Isomman paimenen mukana tulevat lehmät, lopuksi vuohet. Kaikki ajatetaan aituksiinsa, paitsi lypsettävät lehmät ja niiden vasikat.

Lehmät sidotaan etujalasta paa-luun ja vasikat ryntäävät imemään. Pian siihen jo kiiruhtaa emäntäkin anopin kanssa. Kummallakin on kädessään kurpitsankuoripullo ja ihmeekseni näen, että naiset lypsävät suoraan pulloon. Pullon suu ei ole 2 cm leveämpi, mutta sinne maito solahtaa kevyesti. Mitään ei mene hukkaan.

Kerron naisille omasta lapsuudestani, jolloin opettelini lypsämään lehmä. Vaikka minulla oli ämpäri, vain osa osui siihen ja paljon myös valui kyynärpäitä myöten lattialle. Naiset ovat mielissään omasta taitavuudestaan.

Neljä–viisi lehmää on pian lypsetty. Maitoa tulee kaikista yhteensä neljä litraa eli vajaa litra per lehmä. Onneksi naiset eivät kysy, paljonko Suomessa saadaan maitoa yhdestä lehmästä. En olisi oikein raaskinut kertoa, sillä naiset ovat kovin ylpeitä ja onnellisia omista lehmistään. Tarkoitin siis miestensä lehmistä.

Tansania 2000

1. Paljonko suomalainen lehmä tuottaa maitoa päivässä?

2. Paimenpojan pitäisi olla Tansanian lain mukaan koulussa. Miksi hän ei ole?

Herkuttelua

Irja Aro-Heinilä
Morogoro, Tansania

Lounaalla Veikolle ja minulle tarjotaan maksan paloja ja kolme kananmunaa kummallekin. Tiedämme, että meihin on satsattu paljon. Kuulemme sen myös vahingossa, kun joku vähän yksinkertaisempi mies alkaa kysellä, kuka korvaa vieraiden aiheuttamat kulut.

Kyselijä vaiennetaan nopeasti, mutta siinä meille lopullisesti selviää, että kahden eurooppalaisen ruokailu on iso juttu kyläläisille, eletäänhän parhailaan niin sanottua nälkäaikaa, aikaa, jolloin pitäisi syödä varastoista, kuten Suomessa talvella, mutta varastoja ei ole. Nähdään siis nälkää. Kaiken lisäksi viimevuotinen kato koetteli viljelijöitä täälläkin päin maailmaa.

Ruokajuomaksi tarjotaan maitoa, mikä Tansaniassa on erittäin harvinaista. Luultavasti vain maasait juovat maitoa kuin ruokaa. Maksaa, maitoa sekä maitoon sekoitettua verta. Niinpä tietenkkin, kun on kysymys maasaista. Vuorenvarmaa on, että kyläläiset eivät tällaista herkkuaateriaa saaneet.

Tansania 2000

*Hyvälle vieraille
on aina leipää.*

Venäläinen sananlasku

Pimeydessä haparoiden

Almaz ja Nabai Kauppinen

Mwanga, Tansania

On harvinaista, että saimme mahdollisuuden tutustua maasaiheimon kylään. On mielenkiintoista nähdä hyvin erilainen elämäntapa. Maasaiden kulttuuri on pysynyt tuhansia vuosia vahvana ja samana. Se pysyy, vaikka Tansanian muut kulttuurit muuttuvat. Kun saavuimme kylään, naiset ja miehet olivat meitä vastassa. He olivat pukeutuneet värikkäisiin kaula- ja korvakoruihin ja sinipunaisiin viittoihin. Maasait erottuvat muista juuri vaateuksen takia. He lauloivat ja tanssivat. Tanssin aikana miehet hyppivät suorin jaloin uskomattoman korkealle ilmaan. Pieni, ehkä vain kaksivuotias maasailapsi oli puettu samoin kuin aikuisetkin. Hän tanssi muiden mukana omia kuvioitaan tehden, välillä aivan rytmissä mukana.

Meidät kutsuttiin vierailulle maasaiden kotiin. Majat olivat vierä vieressä, pieniä lehmänlannasta tehtyjä majoja. Maja näytti ulospäin jättiläismäiseltä, mustuneelta pavulta. Menimme sisään pimeydessä haparoiden. Meidät talutettiin sisälle ja istumaan. Pian silmät alkoivat tottua pimeyteen. Näimme majan lattialla pienen nuotion. Ikkunoita oli yksi, pienen sokeripussin

kokoinen aukko yhdessä seinässä. Sängyt olivat majan reunoilla. Ne olivat lehmänvuotia maahan asetettuihin. Kuinka kukaan voi asua niin pimeässä majassa?

Majaansa esitellyt maasaimies puhui englantia. Hän kertoi, että heidän kylänsä ei ole pysyvä, vaan he muuttavat aina, kun lehmille pitää löytää parempi laidun. Majat rakennetaan sitten uudestaan. Majojen rakentaminen on vaimojen tehtävä, siksi oppaallammekin oli kolme vaimoa, jotta työ sujuisi ripeämmin.

Maasaiheimolle maa on pyhä asia. He eivät kaiva maata edes vettä etsiessään, vaan kunnioittavat maata, sillä siitä kasvaa ruohoa, joka ruokkii heidän lehmänsä. Maasaiheimo vaeltaa, kunnes löytää luonnollisen vesilähteen. Kerrottiin myös, että heimon miehet juovat usein lehmänmaitoa sekoitettuna lehmästä valutettuun vereen. Erään oppaan mukaan maidon ja veren sekaan sekoitetaan myös virtsaa.

Kiertokirje1/2001